

Ауб.

н.

2
1420

89179-3

Д. 58. 3и.

ЗНАХАРКЪ

ОПОВІДАННЯ

Дніпрової Чайки.

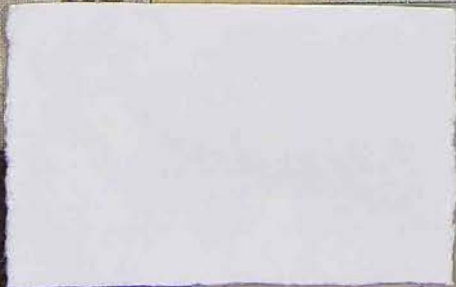

ОДЕССА.

Мано-Автографія Е. П. Весенко, Бреческая, в. Маврокордато № 28.

1885.

3178.

БІБЛІОТЕКА
Української Академії
ПРОСВІТИ
імені Шевченка

89179-3 дуб.

А. 58. 34.

3918.

НБ ОНУ імені Мечникова

Сіст. 1
Рок. 1498
Формат _____

89179-3 дуп.
Д 58 3и

ЗНАХАРКА

ОПОВІДАННЯ

Дніпрові Чайки.

ОДЕССА,

Типо-Литографія Е. П. Фесенко, Греческая, домъ
1885.

Мавроковалова № 28
БІБЛІОТЕКА
1-ої
Української Кооперативної
ПРОСВІТИ
імені Тараса Шевченка

НБ ОНУ імені Т. Мечникова

3918

Дозволено Цензурою. Одесса, 19 -го Іюля 1885 года.

ЗНАХАРКА.

Наша слобода чысто уся уже позастроювалася новенькымы хаткамы; старосвітчыны мало де й побачышь. Тилькы й того, що стара верба у Чумаковому городи хытае сывою головою, наче дидь, та щось розмовляе зь крыницею, що въ неї пидь кориннямь; та ще якъ промынете Левкову Коваленкову хату, то по правій руци побачете щось таке, неначе сороче, або гавыне гніздо, поміжъ вербамы та акаціямы—ото тожъ и е бабына Терещыхына хата. Мижъ коноплями, та мижъ хлѣстомъ захова-лась вона, похылылась на-бикъ, якъ стара баба; камышь зь крыши вы-сыть ажъ до виконь, наче очипокъ у старої та нечепурної бабы; скризь по на двори трава, тилькы стелечка манисенька до ворить, а то ничымъ-ничого: ани хлибця, ани соломы, ани будочки,—тилькы огородець ма-ненькый. Такъ, здається, пустою и смердыть. Ба-ни—не пустка: живе тамъ баба Терещыха, ота сама, що звать видьмою, або знахаркою, а де-котри просто брехливою бабою. И що то за баба! Видь чого вона тиль-кы не зна, кому тилькы не береться помагати! Здається, николи и дома її нема: такъ тыхо та сумно. Ажъ ось щось заскрышило, застогнало, на-че диты прокынулысь у ночи та заплакалы, — одхылылысь стари криви двери, и вылазыть баба. Щежъ вона, здається, и не стара и не гожо-бъ її бабою звать, такъ бачте, вже її зате прозвали такъ, що вона не мало прыймала дитей на свои руки, де-котри вже й поженылись, и въ їхъ вона дитей прыймала, такъ отъ чого її бабою звать, ще й бабусею, або бабушкою, бо ще не дай Боже росердыться, та таке лыхо нашле, що цуръ ему! Оце выйшла тыхенько, щильно зачыныла двери, подывылає на сонце, на землю, щось пошептала, та й посунула стыха до городу, а са-ма усе щось шепче та позихає. Ото дійшла до капуста, похытала голо-вою, та й завела свое: „червы-червы, якъ не выпадете, то буде вамъ те, що на тимъ свити отоманови та осаулови“. Тамъ знову побачыла, що

огирки не вяжутся, вона и потягла, и потягла через огудину щось старе та погане: ото вже и знайте, що бисова баба вкрала колысь у старця постиль, тай везе его, щобь огирки добре вязались. Втомылася баба, возячи постиль, сила била грядокъ—оддыхае. Отъ прыдвигнется тоди до неї, яка вона: ще не дуже стара; очи черни, якъ вуголь, бровы тежь черни та густы, наче совыни; нисъ довгый, ще й закарюченый, наче въ гавы; та й сама баба така чорна, такъ и здається на гаву, а якъ заговорить товето та голосно, ну гава тобі тай годи! Сыдыть баба, голову на руку схылыла, хытається та важко-важко вздыхае. Ось вона щось наглядילה у трави: „ага! ось я тебе давно вже шукаю, а ты вже й вырись“. Высыкнула якась стебло, обтрусела землю, розгорнула траву, знову высыкнула, ще и ще, и зязала спиночокъ, а сама щось шепче, тилькы губы двыгтыть. „О, Боже, Боже! Який-то ты мылосердый! А волны ничого й не понимаютъ, наче й не бачуть. А якъ инче необразоване ничого не понимае, та ще гудыть. О, Господы, просты, Господы просты!“ „Бабусю, за вами прыйшли одъ Мыкытыхы, а ще ранише прыходылы одъ Тараса одъ Пылыпенка“. — „Ге! Прыходылы?“ Такъ у бабы и очи заблыщали, ажъ нисъ трохи не клюкнувъ у бороду! усмихається та такъ якось не добре усмихається...

„Такъ прыходылы, кажешъ, Оксано? И давно? Ото нехай знатымутъ! Чомъ-же ты нене не збудыла?“ — „Та вы, бабусю, такъ гарненько спочылы, такъ я и пожалкувала“, обзывается дивчына, вылазючи зза бузыны. „Ну, нехай, нехай! А теперъ пиду до Мыкытыхы“. — „Чомъ-же бабусю, не до Тараса? Вони такъ дуже прохалы“. „Эге! Прохалы! Не пиду: хай ще просять, тай то не пиду, покы не пересердюсь, нехай знаютъ, якъ мене зачинать!“ И посунула баба въ хату. Трошки згодомъ выйшла, несе щось у вузлыку, оглядається та щось белькоче. Иде баба, кого-небудь зустрине, скоса погляне, чы здоровбається до неї, чи ни; та вже якъ забалака до неї чоловікъ той, тоди тилькы вона признається до его та заразъ и на очи зверне: „очи ще мени очи стари! Ничого не бачуть. И тебе, мій голубе, не признала!“ Роспытається про усе, сама розкаже, що зна, та ще й збреше трошки, та й на людей зверне: „такъ мени люде казалы“. И вже пишла, покотылась дали. Зустринуть її собаки, кынутъся до неї, такъ вона не дуже злякається; заразъ каже: „тю-тю дурни! кусайте своего хозяина на пороги, а мене не занимайте на дороги“.

То вже такый заговоръ одъ собакъ скаже, та дви дули скруте, тай захова пидъ хвартухъ. Собаки бачуть, що баба не зъ дуже боязкихъ, та ще й щось ховае, а воно, на ихъ собачый розумъ здається, мабудь хлѣбъ, та й не рвуть її, а тилькы покывають хвостамы тай пидуть геть. „Бабусю, та васъ, бачу, й собаки не занимають!“ Дывжуютъся дивчата и молодыци. — „Еге сердце! Хай тилькы займутъ, то я такый заговоръ знаю—воны й одчепляться“. „Бабусечко, зуулечко, навчить!“ — „Э! ще вы смѣятыметесь“. „Та ні, бабусю, Богъ изъ вами, навчить!“ — „Ну, добре,—слушайте! Слушайте.“ И почне баба выкладать свою хуру,—тилькы зачены. Вона тобі розкаже, якъ и кровь замовлять; то „іхавъ рудый на рудому шляху, рудымъ конемъ“, и „мисяцю-мисяченьку, молодыченьку, срибци твої нижкы, золотні рижкы! Спытайся у старого мисяця, чы не болилы въ его зубы? Якъ не болилы, не щымылы, то нехай такъ и въ мене рабы Божой, хрещеной, молитвеной, не болять, не щымять“, и тієї почне, шо „на Осіянській гори, на ангольській земли стоявъ дубъ мрамаровый, а пидъ дубомъ симдесять дивыць-красавиць“, и „кукышь-кукышь! за кукыша коня кукышь, кинь здохне, ячминь пронаде“—себъ-то одъ ячминця, и „ишовъ Егоръ зъ „Осіянськихъ горъ, нисъ Егоръ гадючи имена; до кого приложить,—тай опуху нема“,—се одъ змиівъ. Та чого, чого тилькы не на говоре баба! Я-жь кажу, шо видъ усего зна: и видъ прыстрята, и переполоха, и тряси, и любощивъ, и видъ перелогивъ. И не крыється баба: тилькы зачены—вона тобі повну торбу розкаже, абы пидхвалялы. Ото слухаютъ, слухаютъ дивчата, та: „бабо-бабо! Отъ мы одъ васъ хлѣбъ одибьемо—нащо усе порозказувалы?“ Похптае головою баба, позырне на ихъ своимъ чернымъ окомъ екосу и усмихнется: „дурни-дурни! Я-жь вамъ хйба яки мудри шепоты розказую? Це я тилькы такъ, шо кожному треба знаты. А вы зъ бабы глузуете: дурна баба! Ни, ще не дуже дурна. А чоловікови чомъ не помогты? Треба помогты! Це и у Пысанню... А ты чого, чорнява, сміеся? Отъ тобі и не помогутъ ци шепоты николы и сама никому не поможешъ, бо сміеся... А хто сміється, тому не мынется... Отъ якъ! Треба, треба помогты: це и у Пысанню, у святыхъ кынтахъ напысувано“. — „Не, вжежь, бабо, и справди у Пысанню про ци ваши бабеки забабоны напысувано? Та ще й де ти кынты?“ Скалыть зубы який-небудь парубокъ. И лыхо! Такъ и вызвырыться баба: „а що ты, нависный, думавъ? Хиба-жь воно прости дило бабувать та шептать, та зилля збирать? Ото-жь не

даромъ сказано, що „царь Давыдъ землю кропивъ, а Оврамъ оравъ, а Семень зилоть сїявъ, а Богородыця рвала, намъ на помичъ давала“. Усе на все прызываемо имня Боже, и святої Пятинки, и Егора, и Орины, и Марыны—та хіба мало отихъ святыхъ угодныковъ и помощныкывъ? А то ще й слова таки есть, шо тїяну сылу мають. Отъ, здається, не велика ричъ штаны, а якъ нападуть скотыну перелогы—то чымъ выбавышь? Змирай, прикажы, шо треба, то й знимешъ заразъ“. — „Та це правда! бо я самъ бачывъ, якъ одна баба знімала перелогы“. „То-то, правда! А ты нависный, глузуешъ. Або здається, якъ-то важко зробыть, щобъ сама найкраща дивчына полюбыла самого невирнячого хлопця. Э! А мы вмїємо!“ — „Скажыть, скажыть, бабуею!“ прытае хлопецъ, а дивчата вже й почервонылы: „не кажыть, бабуеичко, ридненька, а то беда намъ буде, якъ Терешко котру зъ насъ приворожыть“. Сміються уси, и баба смїється-радіе. „Не бїйтеся, мої голубыточкы, не скажу цѣму дурневи, а тилькы не смїтєся зъ бабы“. Оце сыдыть баба дома, выглядае у виконце, наче та сова,—нихто не клыче. Ничого робыть, збирається вже баба сама до „унукивъ у гости“. Прыїде до двору, заговоре собакъ, визметєся за одвинокъ, щось прыкаже, та вже тилькы тоди ввійде у хату. Заразъ помолылась, похрестылась, на веи боки поклонылась. „Будыте здоровы зъ пятныцею святою“, або тамъ „зъ середою“. „А шо це ты, донько, робышь?“ — „А шо, бабо? Бачте сорочки лагодю“. Охъ ты, доню, доню! молоде ще ты нерозумне! Хіба жъ то сегодня можно шыть, або краять?“ „Чомъ?“ „Отъ тоби и чомъ! Гай-Гай! Та ты, бачу, и не знаешъ, яка це въ насъ пятныця. Грѣхъ тоби буде!“ „Яка пятныця? Здається сѣма чы поста.“ — „Ге! тымъ же въ тебе, дочко, и не доладу, шо не знаешъ пятныцивъ.“ И почне баба розказувать, шо за кожну пятныцю буде на тымъ свити, и вже неприминно и святе Пысання прыплете. „Шо“, каже, „воно инче—необразоване пѣнима у тихъ Пысанїяхъ? Ему все едино, шо пятныця, шо вивторокъ, шо вехъ, шо переступень, шо прозстрить, шо сояшныцы ничого не разбирае.“ И вже веи поважають бабу: де хаты подїймають на сохы—вже баба й тамъ; де скотына нездужае—и тамъ баба; де кого перелякало, вже баба тому на голову мыску ставыть та висєъ вымывае, а сама шепче-шепче, та позыхае такъ, шо трохы щелєпы не зверне, та все: „а тутъ тоби не стоаты, жовтої кости не доматы, червоної крови не пыты,

билого тила не сушыты,“ або: „иды собі на очеретя, та на болотя, де куры не спывають, де собаки не брешуть...“ або: „избавы насъ одъ лукавого, твого святого божого, аминь.“ И чого тилькы не наплете баба! и ножемъ тымъ, шо паску ризали, змиряе, и на ливу сторону сплюне. А то якъ идуть сусиды куды далеко, то вже на кого кынуть хату, кого прысыть, щобъ постерыгъ хаты, якъ не бабу? Вона прыїде, выпроводыть хозїивъ, замкне и захрыстытъ викна и двери, сяде на припичку, або середъ полу зъ кудельныцею, або зъ пирьяткомъ. А дитвора—Боже мїй! Якъ ти бжолкы, коло маткы, пообеїдають бабу та вже й дывляться їй у вичи, то вже казкы дожыдають. Зразу баба мовчытъ, та все прыглядається, якъ яка дытына пирынку оскубла, або чы добре горытъ свитло, видкиль витрець дме. Отъ якъ вже уси добре усядуться та прыстануть пыльно до бабы, то вына всмихнєтся та чорнымъ окомъ такъ и позырне по всїй хати. „Ну, бабуею, сердце, ну, кажыть вже казочку, голубочко, зозулечко!“ — „Ото яки!“ Тай заведе якої небудь такої чудной казкы, то диты ажъ боки рвуть—реготуться, або пообмирають и пирья зъ рукъ новыпускають зъ переляку. Набрядне казкы плєсты, то баба и прыказку таку втне, шо диты ажъ лягають: Хочъ про те, якъ сусидкы балакалы; „сестрый вечиръ добричко, чи не телятылы мого бачатка,“ хочъ „Панась та Уласъ, та той парубокъ шо въ васъ та у насъ, шо винъ нашому сватови Якимъ,“ хочъ-якъ „дидъ покраявъ заступомъ свытку та прышывъ до подушкы видлогу, та зъ того выйшылы чудесны шаровары. И чого не наверхє баба! Диты все дывуються. „И де це вы, бабо, выдралы такихъ казокъ та прыказокъ?“ — „Э, голубыточкы! Голова, якъ торба: шо знайдешъ, то й покладешъ.“ Ну, а вже, якъ почне баба про видѣмъ, та про гроши заговорєны розказуваты, то диты наче потатарїють: сыдыть, та слухають. Каганецъ горытъ, моргае, витеръ у комини такъ и вые, якъ голодна собака; кишка добирається до хлиба на покути—куды тобы! Нихто ничого не бачытъ и не чует. И баба сама, якъ той соловейко, заслухалась своєй казкы, ажъ очи заплющыла. Недаѣ же, Боже, витровы грюкнутъ у двери, або въ стину чимъ—небудь, або собацы шкрябнутъ у двери—то то ляку! Тилькы баба одна ничого й не боїться,—бо вона жъ видъ цєго зна. „Не бїйтеся, диточкы, ось я єго прожену, шо воно тамъ таке.“ Иде баба „оченаша“ прочытае, пошепче, сплюне, тоди тилькы двери одчынае: пыде, обїїде увєсь двиръ, ще подывытъся, яки пры-

митки на неби: чы ясни зиркы, то то вже на морозъ; чы моргають—то на витерь; чы зъ вухамы мисяць—то вже на люту зиму; чы ясна чумацька дорога, чы де змій огневый пролетыть—усе примитыть. Та то якъ ввійде у хату, то все дитямъ и розкаже. „И якъ вы, бабо, усє знаєте и ничего не боітєсь?„ — „Э, диткы! Я видь у сєго знаю: и видь звиря, и видь злодія, и видь грому и переляку. Та ще ось, бачте, у мене яка ладонка: тамъ у середини замытый святый лысть. Це мыни одынь чорнецъ давъ. Тамъ усє пропысано: и сонъ Прєсвятоі Богородыци, и Наука Господня, — такъ оцє дуже помогає видь усєго, а найбильнє спасає одъ наглоі смерты. Тамъ чого-жъ я боятымусь?„ И дывуютьсѧ диты, п ладонку цилують, и здаєтьсѧ імъ баба за якусь неприступну скєлю, шо ниhto ничего ій не вдіє. А оцє якъ пидуть „святі вечира“ (одъ Вєлыкодни до Вознесиння), та усє бабєтво повилазять зъ хатъ на вулицю, бо то вже грихъ тоди робыть, лаятьсѧ тежъ не годытьсѧ, а жинкамъ безъ роботы та безъ лайки вже й не терпытьсѧ. Оттоди баба чысто кладъ, вже такъ за нею и посылають. А баба й рада: якъ почне разбазувать, такъ тильки вуха держы! и де въ неі беретсѧ. Богъ іі знає, чы вона правду каже, чы може и пидбриха потрошку, а тилькы все такъ гарно та доладу, шо до вику слухавъ бы. Якъ старимъ жинкамъ, то одъ Пысання, та про той свить, та про страшне судовище, та про усяки заговоры одъ всѧкої прычины и на людѧхъ и на скотыни. А молодыцямъ вже такъ не того хочетьсѧ: тымъ вона прыказкы тулыть, та сяки теревени про дурныхъ чоловикивъ, та про цикавыхъ жинокъ, а ти ажъ боки рвуть. Идутъ дивчата вулицєю спиваючы, потюмлятьсѧ тай пидійдуть до бабынця, а баба до ныхъ: „а шо, моі чорноброви, лыбонь похрыплы спиваючы? Сидайте, оддыхните коло мене, староі, може й я помолодшаю.“ — „И шо вы, бабо! Хиба жъ вы таки стари? Выжъ ще молодыця, хочъ куды!“ „Та вже жъ! молода та зелєна якъ у Спасивку ятлыця!“ Смиєтьсѧ баба зъ себе, а тамъ зведе и на другихъ бабъ, якъ тамъ дидъ бабу полюбывъ, шо у полонци втюпывъ; або якъ баба полюбыла молодого казака, а той іі пиддурывъ, а вона й показала ему гроши „у курнычку пидъ синькою сь пончинькою, якъ баба пытала солдата, шо на войни робытьсѧ, та молыла Бога, щобъ іі сынови кули летыли у ротъ та у лобъ, бо солдатъ сказавъ, шо якъ у лобъ, то одєкочыть, а якъ у ротъ, то проглыне; розкаже, чого то доля жиноча важка; якъ чоловики посы-

лалы до Бога сокола, щобъ імъ давъ легку работу, а жинкы сову, та шо та бисова сова и доси не долєтыть до Бога, бо лита тилькы у ноци, а въ день слипне. Регочутьсѧ дивчата, а баба хочъ и позихає вже, та все плєте, а дали: „бо вже й балакать ниввищю!“ „Та ще трошкы!“ „Ой, дыточкы, будє мыни черезъ васъ на тымъ свити те, шо повисять бабу Терещенку за языкъ.“ „А мы, бабо, умолымо Бога!“ Лашутьсѧ дивчата. „Хиба шо!“ „А шо дивчатка, цє вы мабудъ и забулы, шо, въ насъ недалеко Русальчынь Вєликдєнь, або тамъ Купала?“ — „Та шо жъ зъ того, бабо?“ „Якъ шо! Отъ тоби й на! А ворожыть треба!“ И вже розказує баба, та павчає, якъ приворожувать до себе хлопцивъ, якъ вербу трусуть, рака або лемишъ посередъ вулицы закопувать, тырлыча шукать, та голову мыть прыказуючы: „тырлычъ, тырлычъ, дєсятъ хлопцивъ прыкльчъ, зъ дєсяты девѧять, зъ девѧты вєсимъ“ и дали ажъ покы дїйдє до одного, сужєного.

Ни, цє все ничего! А отъ якъ вышє баба зъ кумою по чарци, такъ оттоди послушайте! Сыдять соби, куликають. „Пийте, кумасю!“ — „Ни, вже ногы не потягнуть.“ „Та ничего: ця горилка не дуже гирка, и чарочка така манисинька!“ — „Та вже я доволи пыла!“ — „Отъ яки бо вы! Пийте, сердечко!“ — „Ну вже ничего робыть: давайте мени, щобъ не было пєни, ни вамъ ни мени. Та дай, Боже, щобъ усє було гоже, а шо не гоже, направъ, Боже, щобъ було гоже. Помершымъ душечкамъ царство, а нашымъ ворогамъ мерты часто, а тымъ котри живи, щобъ зверху головами наложыли, а намъ зъ вами на здорєвьє“. Добре вышє баба, хусточкою втрєтьсѧ, сядє и заведє свою музыку. Я видь усєго: и видь прыстриту. и видь пидвию и видь переляку! Я вмїю и трясы насылатъ, и крыкльвици, и прычину нароблю таку, шо нехай тилькы зачєплять, той знатымуть!“ „Охъ, лишєчко, кумасю, не вже жъ?!“ Тоди тилькы баба смахнєтьсѧ, та замовкнє, бо бачыть, шо наговорыла того, шо й не слидъ.

Ну вже чы вмїє баба болисти насылатъ, чи ни, а шо сварку вмїє зробыть таку, шо не приведе, Боже! Хочъ яку дружню симью, якъ схочє, розведє. Ну та одначе и ій була превєденцїя така колись, шо якъ дуже баба разбрєшєтьсѧ, то тилькы нагадай, тай замовкнє. Отъ якъ цє було. Бувъ у насъ чоловикъ, Степанъ Хоменко. Чоловикъ замижный; въ єго и хатына добра и садочокъ и пары тры воливъ, и кони, и овечать трыхы, та ще до того и судна половына; та тилькы никому було добра того прыглядать, бо сыны въ єго померлы, а оцє померла и єго бабка, Хивря.

Зоставсь Степань изь дочкою Хрыстею, а вона ще не велька була. Ну, дежь дытны управытысь одній! А винь бувь чоловікь гордый, такий недоступа, що ёго бильшь того, що боялись. А найгирше не любивь винь отихь цокотухь сусидокь, шо не стилькы помичи дають, якь лавять по нышпиркахь та по шидрахь у чужому хозяйстві, та языкомь брешуть. А помижь бабамы никого такь не лавь та не дражнивь Степань, якь бабу Терещыху, бо винь не вирывь ниякымь шопотамь та наговорамь; оть скотына заслабне, чы жинка занедужа, николы не поклыче ниякої бабы, а яка и сама прыйде, то такь пужне, шо та мерцій на-втикача. Оттакый бувь чудный чоловікь. А бабу Терещыху такь у вичи и звавь „брехливою бабою“, „бисовою бабою“, „старою гавою“, або ще якь инче. Оце де на беседи зустрінуться, и вона почне хвалытысь, то винь тилькы возьметься за вуса (а вусы таки довги, сиви, и голова сыва, а самь такий бравый та карокий, наче полковникь який) погляне на неі пыльненько, тай гримне: „годи, годи, стара собако! Не брешы, бо нудно й слухать!“ То вже баба мусьть мовчати.

„И шо то вони, проклити бабы, выгадують та морочать хрещеныхь людей? Брешуть собачи бабы, а ти дурни порозвисюють вуха и языки повисолоплюють, тай вирять! Оджежь мени ничего вони й не пороблять, бо я знаю, шо то усе брехня!“

Зоставсь Степань самь; нема хозяйкы, дивчына, якь та рыбка, трипоче, такь тилькы все не доладу, а сусидокь клыкать не хоче. Ото и ставь думать, якь бы яку молодыцю за себе взять, шобь хозяйнувала. Иде разь зь шынку, трошкы выпившы, та такий веселый та балакучій. Встривае ёго Терещыха. „Здоровь!“ — „Здорова, здорова, бисова видьма. Та не бийсь, чого це ты ховаеся?“ „Чого жь мени боятысь? Я не боюсь тебе, Степане, хочь ты дуже и дуже вельчный, бо я видь усего знаю.“ — „Бачь, якь бреше стара гав! А оть не бийсь не вміешь такь зробыть, шобь у мене хозяйка була.“ — „Чомь! Шо дасы—зроблю!“ Такь зрадила баба, шо ажь очи заблыщали. — „Та мовчы, старе лубья, бо нудно й слухать!“ Сказавь, тай пишовь, тай забувсь.

А баба не забула: такь у неі въ голови та думка и крутытыся, мовь чортыня передь утренею. Сыдыть баба дома, и въ ночи не спыть, и одь іжи іі одбыло, та все дума, та все дума. А дали якь шидекочыть на лавци;

„Ото яка я! А Мотрю Зубатыху й забула!“ Одяглась баба и не побигла — полетела до Мотри. А та Мотря та була собі удова: — чоловікь іі втопъ, свекра не було, жыла вона собі сама изь хлопчыкомь Гнаткомь; гарна була молодыця: чорнява, повновыда, балакуча, та тилькы щось нихто іі не бравь, а іі дуже хотилось замижь. Ото прыйшла баба до неі тай уговорюе: „винь сердешный чоловікь, побываесться; звисно—хозяйкы нема, а худобка, а господа, а самому николы: треба то на судно, то на поле. Хрыстя ще мала, та и тії шкода: хто іі навчыть, хто догляне, хто замижь оддасть! Ты не дывьсь, шо винь сывий!“ Улецае баба, а та, цикава, и сама вже догадалаея. „Та щожь, бабусю, хйба якь сывий, то вже й похылый! Винь мени найкраций надь усякого парубка—такий бравый! Та я бь зь дорогою душею, та тилькы оть-що. Хйба жь вы не знаете, який винь? Хйба жь винь вызьме мене? Та ще, по правди сказать, я ёго трохы боюсь!“ — „И дурненька! Ты мовчы, це вже мое дило: все доладу буде, тилькы-бь ты до мене добра була, якь будешь Степаныхою Комянчыхою.“ Ото змовылысь. Ще й чорты на кулачкы не бьются, а Мотря зь бабою бижать у лись, зилля шукають, варять, пье Мотря п голову мые, и рака закопье, а баба Степанови ворота перельвае и слидь ёго выймае—ничого не бере! Мотря сміеться, а баби и горя мало: выгадуе знову, та вже й сусидкамь порозказувала, шо причаруе Степана. А ти, сорокы, одна по одній, тай довели до Хрысти. Прыходыть батько додому—плаче дивчына: „ой, татуню, голубчыку! Проклята Терещыха выхваляесться, шо вась приворожыть якось.“ — „Та шо ты тамь нисенытныцю мелешь!“ „Ба-ни, татусю! Терещыха хоче вась приворожыть до Мотри, до удовы, шобь вы іі взяли за жинку... Охь, горечко жь мое! не берить мени мачухы!...“ Усмихнувсь Степань, подумавь трохы, узавь шапку, тай каже: небийся, доню! Ничого бисовы бабы не зроблять. Ось я пиду імь дамь, шобь не лягали мени дытны.“ Тай пишовь. А Мотря зь бабою саме варылы зилля, шо на гробкахь зь шидь каминю накопила. Степань побачывь у викно, усмихнувсь тай задумавь подурить трохы бабь. Увийшовь у хату—баба зрадила, а Мотря ажь побилила. Здоровкаесться такь прыязно, заводыть ричь, шобь Мотря ему свого бычка продала. Ото чы змовылысь, чы ни, и ставь Степань ходыть шо дня до Мотри. А баба радіе! „Ще треба, каже, кажана зь кажанкою достать, та у новый горшокь посадовыть та постано.

вить у комашню.“ Выдрав Мотрынъ хлопчыкъ кажана изъ кажанкою, допьялы десь новый, неторгованый горщокъ, понаверчувалы дирочокъ, посадылы кажана туды и кажанку, замастыла, однесла Мотря на выгинь, постановыла у комашыну кучу, сама що духу прыбигла додому. Дожыдаются третёго дня. На третій день каже баба: „бжи-жъ, Мотрю, вже мабудь комашкы обгрызлы ихъ, та пошукай мижъ ихъ кисточкамы такой крющочокъ. Якъ найдешъ то тилькы зачепы Степана, тай буде твій.“ Пишла Мотря, ажъ тамъ лыхо! Дитвора капосна розбыла горщокъ и пороскыдала кисточки. Выбрала Мотря якыйсь крющочокъ, прынесла. „Ничого,“ каже баба: ще треба ёго волоси достать, та пидъ коминомъ прышмалыть.“ „Ой, бабуся, це вже я боюся! Робить сами.“ Ну, ничого, я сама пиду.“ Звечерило. Хрыстя хотила батькови послать у хати, такъ винъ не схотивъ, лигъ на дворц. О пивночи прокынувся—месяць дывыться ему прямо въ вичи— не спыть Степанъ. А ничъ, якъ день, хочъ голкы выбирай, а ни шелесне нищо, собаки и ти замовкы, послулы. Дывыться Степанъ на небо, згадуе соби щось, ажъ ось зье—щось за коморою у бурьяни крадеться. Прыслулавсь—нема ничого. Трошкы згодомъ дывыться, якась тинь простяглась вздовжь двору. Прыдыввел:—баба: „Отъ, бисова лычына! И чого ий треба? А ну побачу!“ Лежыть, ще хроче нарощне, а баба нышкомъ-нышкомъ пидобра-лась, та якъ потягне ёго за волосыну—якъ схопыться Степанъ, якъ крыкне на бабу—та ажъ посатанила,—якъ зирве зъ старої головы очипокъ, якъ почне кудовчыть. Горечко баби: попалася Степанови въ ланы! Вже й царя Давыда и вею кротисть ёго помынала, и шентала, просылася, и молылася—ничого не помога: лупыть, трохы зъ бабы ширья не сыплеться. Та взявъ и заперъ бабу у комору. Вона вже ёго благала, щобъ винъ хочъ людымъ не розказувавъ, такъ ни: на другий день оклыкавъ усю вулицу, выпус-тывъ иі, уже винъ страмывъ, страмывъ иі, зъ ворить такими буханцямы выпроводывъ, що вона ледве додому добигла. И довго баба сыдила дома и не бабувала! ништо не клыкавъ, уси смиялысь, та вже якъ занедужавъ Степанъ, та померъ, то тоди баба усеиъ розказала, що це вона ему болисть наслала. Отъ стали де-котри бабы боятысь, та слухать, а де-котри, а найбильше мужыкы, сміються, та згадують баби степанови буханци. Та баби ничого: отихъ то вона и зве „инчымы—необразоваными.“ А колысь Мотря стала ий выказувать, шо вона не выворожыла ий, такъ баба куды тобы

ажъ на стину дереться: „це ты“, каже, „дурна, сама такъ паробыла. Дежъ, Боже мій! Постановыла у такому місци, де диты гуляються,—воны и пороскыдалы кисточки; ты и не знайшла того крющочка, якого треба—сама вынна.“

Оттакъ одбрехалась баба; и повирили ий, и доси слухають иі и зна-ють такъ, шо тилькы спытайтеса, де Терещыха живе?“—то и мала дытына засміється: — хибажъ вы не знаете? Онъ де хата помижъ вербами та акаціямы.

Днипрова чайка.

33369

1948

1918

НБ ОНУ імені І. Мечникова

ІНБ ОНУ імені І.І. Мечникова

У-3

Д. 5834

А 4 Б.